

Nr 254.

Av herr **von Sneidern m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anordnandet av en allmän jordbruksräkning under 1925.*

I proposition nr 125 föreslår Kungl. Maj:t, att under innevarande år en allmän jordbruksräkning anordnas. Kostnaderna för denna beräknas till 85,000 kronor, varav 60,000 kronor avses för materialets bearbetning och 25,000 kronor för dess insamling.

Föredragande departementschefens förslag grundar sig på en utredning, verkställd av statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen i förening. Över denna utredning hava statens besparingskommitté och statskontoret avgivit yttrande. Däremot hava hushållningssällskapen, vilka åläggas införskaffa det för räkningen erforderliga statistiska materialet, icke blivit hörda.

Utredningen verkar övertygande beträffande behovet av att snarast en jordbruksräkning företages samtidigt över hela landet. Däremot finna vi omöjligt, att insamling av material skall kunna verkställas för den beräknade kostnaden för statskassan av 25,000 kronor, utan att hushållningssällskapen nödgas för ändamålet tillsläppa betydliga belopp.

I propositionen uppgives, att hushållningssällskapens härads- och sockenombud för insamlande av vissa årliga uppgifter till jordbruksstatistiken icke hava någon ersättning för sitt arbete och att ej heller något särskilt statsbidrag för ändamålet utgår till hushållningssällskapen. Den senare uppgiften är tyvärr riktig, den förra däremot ej. Åtminstone på sina håll ha hushållningssällskapen lämnat ersättningar för de ändå med svårighet införskaffade rapporterna. Emellertid äro enligt de utredande ämbetsverken de på detta sätt införskaffade uppgifterna till omfattning och beskaffenhet otillfredsställande.

Från samma håll framhålles nu, att den hushållningssällskapen åliggande skyldigheten att biträda vid insamlande av jordbruksstatistiskt material underlättas genom tillkomsten av de i den nya organisationen för sällskapen ingående sockenavdelningarna. Man må hoppas att så i framtiden blir fallet. För närvarande verkar däremot påbudet om jordbruksräkningens utförande försvårande för organisationens genomförande. Man får nämligen besinna, att den nya för många delar av landet tämligen främmande organisationen i regel icke växer upp ur något ute i bygderna känt behov, utan måste med betydande besvär på var ort genomföras av hushållningssällskapets ledning. Att under pågående organisationsarbete

pålägga de nya avdelningarna ett arbete så pass besvärligt, som den föreslagna jordbruksräkningen är, och som samtidigt är av en så impopulär beskaffenhet, som allt införskaffande av statistiskt material för närvarande är på vår landsbygd, kommer naturligtvis att betydligt försvåra organisationsarbetet och beskära möjligheten att intressera lämpliga personer för de ledande posterna i de nya avdelningarna. Därför blir också sannolikt nödvändigt att på håll, där organisationsarbetet ännu pågår, för jordbruksräkningen i stor utsträckning anlita de gamla sockenombuden.

Åt vem än arbetet anförtros, är emellertid påtagligt, att hushållningssällskapet nödgas betala ersättning för dess utförande. Den även tidigare ringa möjligheten att för ett icke omtyckt arbete, som insamling av uppgifter för statistik är, kunna påräkna oavlönade krafter, har genom den nya organisationen blivit ytterligare inskränkt. Sedan man gått in för principen att lämna ersättning till lantbruksombud och de hittills oavlönade ledamöterna av förvaltningsutskottet, ökas naturligtvis svårigheterna att få arbete utan ersättning utfört av sällskapets ledamöter, ställda på anspråkslösare poster uti i bygderna.

Beträffande ersättningarnas belopp ha de utredande myndigheterna utgått ifrån de ersättningar, som vid de av livsmedelsnämnderna under åren 1917—1919 utförda arealinventeringarna lämnades, nämligen 10 öre per brukningsdel. Statskontoret förutsätter emellertid, att denna ersättning påverkats uppåt av kristidens låga penningvärde. Enligt vårt förmenande torde däremot ersättningen påverkats i motsatt riktning av att livsmedelsnämnderna redan förut voro avlönade organ och att de dessutom stodo i den beröring med vederbörande brukare, att personliga besök hos dessa i regel ej behövde ifrågakomma. Personliga besök torde emellertid nu i stor utsträckning bli nödvändiga och då framtvingar sig en annan jämförelse nämligen med kostnaden för lokalundersökningarna under 8-årsperioden 1913—1920. Kostnaderna för dessa undersökningar uppgingo till nära 500,000 kronor eller 1 krona per brukningsdel. Dessa undersökningar utfördes emellertid under dyrtiden och voro dessutom mera omfattande än den nu föreslagna. Man kan därför förutse, att kostnaden för nu föreslagna undersökningar skall bli betydligt lägre, men stor osäkerhet råder var de verkliga kostnaderna skola stanna. Att en genomsnittskostnad av 10 öre per brukningsdel är ett föga sannolikt minimum, tro vi säkert. Ett lägre belopp än 10 öre per brukningsdel är måhända tillräckligt i det tätbebyggda Skåne, där jorddelningen dessutom är långt driven, men ju längre man kommer mot norr, desto högre måste kostnaderna per brukningsdel bli. Det statsanslag, som lämnas, bör därför under inga omständigheter fördelas lika per brukningsdel över hela landet. Det bör av Kungl. Maj:t fördelas till de olika hushållningssällskapen efter deras verkliga och nödiga kostnader för ändamålet.

Enligt propositionen är för jordbruksstatistiska ändamål av tidigare anslag tillgängliga 140,000 kronor och Kungl. Maj:t begär även, att av

denna summa erforderligt till siffran ej bestämt belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för utförande av jordbruksräkning i år. Kungl. Maj:t beräknar emellertid, som först är nämnt, att använda 60,000 kronor för materialets bearbetning och endast 25,000 kronor eller fem öre per brukningsdel för materialets insamlande. Enligt vårt förmenande bör för insamlingen kunna tagas i anspråk tillgängliga 80,000 kronor. Även om dessa 80,000 kronor användas, föreligger enligt vår mening risk, att hushållningssällskapen få släppa till av egna medel, vilket vi anse, på grund av sällskapens för fullföljandet av deras ändamål begränsade eller otillräckliga medel, i möjligaste grad böra undvikas. Vi hade därför ansett önskvärt, att jordbruksräkningen uppskjutits ett år, dels för att lämna tillfälle till verkställande i samarbete med hushållningssällskapen av noggrannare beräkningar av de verkliga kostnaderna för räkningen och för denna erforderliga statsanslag, dels för att låta pågående organisationsarbete i hushållningssällskapen utan störande inflytande av jordbruksräkningen under året avslutas. Då vi emellertid med hänsyn till de utan tvivel starka skäl, som anförts, för ett snart avhjälpande av de värsta bristerna av vår för närvarande bedrövliga jordbruksstatistik avstå från ett avslagsyrkande på den kungl. propositionen, sker det under förutsättning att de för jordbruksstatistiken avsatta 140,000 kronorna i full utsträckning komma till användning vid årets jordbruksräkning till förhindrande av att hushållningssällskapen av egna medel nödgas påtaga sig kostnader för denna räkning.

Vi hemställa därför,

att vid bifall till Kungl. Maj:ts prop. nr 125, av 1921 och 1922 års riksdagar anslagna 140,000 kronor för anordnande av en allmän jordbruksräkning må, i den mån dessa medel ej reserveras för bearbetning m. m. av det statistiska materialet till den föreslagna jordbruksräkningen i år, användas för täckande av verkliga och nödiga kostnader för detta materials insamlande.

Stockholm den 31 mars 1925.

Axel von Sneidern.

S. H. Kvarnzelius.

J. B. Johansson,
Fredrikslund.